

پرهیز از گام های شیطان

انسان، موجودی است که در میان تضادها رشد می کند و استعدادهای خود را شکوفا می سازد و به کمال می رسد. اگر تضاد و کشمکش در زندگی آدمیان رخ ندهد و آدمی با آن درگیر نشود، از تحرک و تلاش باز می ماند. از این رو، خدا انسان را با عقل و هوای نفس آفریده است تا از طریق حاکم کردن عقل، هوای نفس را در اختیار خود گیرد و با آن به مبارزه برخیزد.

فلسفه خلقت شیطان و مهلت دادن خدا برای کمال انسان است. برای همین، خدای سبحان، اولاً به انسان عقل و شناخت شیطان به عنوان مظهر باطل و ایستادگی در برابر او و شناخت غوایت و ضلالت در برابر رشد و هدایت، دست به انتخاب زده و از میان آن دو، یکی را برگزیند و از این طریق، سرنوشت خود را رقم زند و باری این خدای سبحان از این جهت انسان را تجهیز کند، از درون به او عقل عنایت کرد و از بیرون، وحی را از طریق پیامبران در اختیار او قرار داده است و آدمی باید با استفاده آن، اولاً به شناخت دست یابد و ثانیاً دشمن خود را بشناسد و ثالثاً راه صحیح را انتخاب کند.

آدمی همان طوری که راه کمال را به تدریج طی می کند راه ضلالت و گم راهی و راه سقوط و انحراف را نیز به تدریج طی می کند. از این رو، قرآن کریم، مؤمنان را به خطر انحراف تدریجی و گام به گام توجه داده است و از آنها خواسته است از گام های شیطان پیروی نکنند: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ أَحَدٌ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾^۱، ای کسانی که ایمان آورده اید، از گام های شیطان پیروی نکنید. هر کس پیرو شیطان شود، گمراهش می سازد و وی را به فحشا و منکر فرمان می دهد و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد؛ ولی

خداوند هر که را بخواهد، ترک می کند و خدا شنوا و داناست.

قرآن کریم، بارها مؤمنان را از پیروی گام های شیطان در مسائل فردی و اجتماعی باز داشته است؛ زیرا شیطان، دشمن آشکار انسان است و کار دشمن، آسیب رسانی است و برای اهداف شوم خود، از راه های گوناگون بهره می گیرد.

البته شیطان به معنای وسیع کلمه، به هر موجود موزی و تبکهار و ویرانگر اطلاق می شود. برخی از راه های شیطان عبارت است از:

۱. تفرقه و اختلاف

تفرقه و اختلاف، از گام های بزرگ شیطان برای تخریب جامعه اسلامی است.

۲. فحشا و منکرات

یکی از گام های شیطان، دعوت به فحشا و منکرات است. هر انسان با ایمان و پاکدامن را نمی توان به فساد کشاند؛ بلکه شیطان، گام به گام، او را به راه انحراف و فساد می کشاند. برای مثال، گام اول را از راه معاشرت و دوستی با آلودگان بر می دارد و گام دوم را با شرکت در مجالس آنها و گام سوم را از تفکر در گناه و گام چهارم را با ارتکاب موارد مشکوک و متشابه و گام پنجم را با انجام گناهان صغیره و در نهایت، او را به دام گناهان کبیره می اندازد.

انحرافات و تبهکاری ها به تدریج در انسان نفوذ می کند. برای مثال، انسانی که گرفتار اعتیاد می شود، در مرحله اول، ممکن است به صورت تماشاچی در محلی که در آن از مواد مخدر استفاده می شود. در گام بعد به صورت تفریحی و تفننی به مصرف آن دست می زند و به بهانه این که رفع خستگی کند یا به درمان بیماری بپردازد. در گام سوم، با مصرف اندک و به قصد صرف نظر کردن از آن در آینده،

خود را به آن آلوده می کند و در نهایت، گرفتار دیو اعتیاد شده و زندگی خود را تباه می سازد.

۳. حرام خواری و دروغ و افترا

از راه‌های نفوذ شیطان، حرام خواری و دروغ است که می توان آن را بزرگراه شیطنت نامید؛ چون از این راه، بندگان شکم و اهل دنیا را می فریبند.

قرآن می فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾^۲؛ ای مردم از خوردنی های حلال و پاکیزه زمین استفاده کنید و از گام های شیطان پیروی نکنید؛ زیرا او دشمن آشکار شماست.

گامهای شیطان که در این آیه مطرح است، گاه در واداشتن انسان به ترک حلال و ارتکاب حرام است، مانند این که انسان را به دست کشیدن از حلال خوردن چیز حرام و خبیث وا می دارد و گاه در وادار کردن انسان به تشریح و بدعت است، به این گونه که انسان را وادار می کند تا قانونی وضع کند که بدعت است، به این گونه که انسان را وادار می کند تا قانونی وضع کند که برخی حرام های الهی را حلال یا برخی حلال های خدا را حرام کند.

۴. زبان و کشمکش های زبانی

زبان، یکی از بزرگترین نعمت های خداست؛ اما به لحاظ این که با آن، گناهان زیادی انجام می گیرد، از راه های نفوذ شیطان است. قرآن آورده است: ﴿إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾^۳؛ شیطان، شما را به بدی و فحشا فرمان می دهد و فرمان می دهد که بر خدا چیزی را که نمی دانید، بگویید.

یعنی شیطان گام به گام، انسان را به مسائلی چون غیبت، تهمت، سخنان تفرقه انگیز و ناسزاگویی

و مانند آن وا می دارد؛ زیرا او در کمین نشستہ است تا با استفاده از زبان، به اهداف خود از جمله ایجاد شکاف و اختلاف، دست یابد.

به هر روی، شیطان، پُر خطر و زیان بار است و رونده آن، همانند کسی است که عمدا در لبه پرتگاه قرار می گیرد. هر کسی با اندکی توجه و گشودن چشمان خود، در می یابد که شیطان با ایجاد اختلاف، القای شبہات و وسوسه به گناه، انسان را به طرف پرتگاه جهنم و دره نابودی ارزش‌ها می کشاند.

۱ . سوره نور، آیه ۲۱.

۲ . سوره بقره، آیه ۱۶۸.

۳ . سوره بقره، آیه ۱۶۹.